

### Список литературы:

1. Ло, Нин. // 百度百科 : сайт «Энциклопедия Байду» [Электронный ресурс] — Режим доступа : URL: [http://baike.baidu.com/link?url=H5wtNwd6flYeWZHWNBuLgChfhw3yH9d2MQmbMQS1uUIccRkt9wsD02\\_1UH6N9z2FZaS-hKyD-Y8T1KVA9Sfts7n\\_09nXWcwLz0BbzKsvA\\_](http://baike.baidu.com/link?url=H5wtNwd6flYeWZHWNBuLgChfhw3yH9d2MQmbMQS1uUIccRkt9wsD02_1UH6N9z2FZaS-hKyD-Y8T1KVA9Sfts7n_09nXWcwLz0BbzKsvA_). – Дата доступа : 14.03.2016.
2. «Использовать воображение слуха, чтобы получить удовольствие от джазовой музыки для фортепиано Ло Нина» [Электронный ресурс] // 建德新闻网(Сайт «Цзян Дэ новость») — Режим доступа : — URL: <http://www.jdnews.com.cn/jdpd/syhw/1366753.html>. — Дата доступа : 06.04.2016.

Ульяна Клімянкова

### НАРОДНЫЯ МУЗЫЧНЫЯ ІНСТРУМЕНТЫ Ў РАСПРАЦОЎКАХ ЗАМЕЖНЫХ ЭТНААРГАНОЛАГАЎ

Uliana Klimenkova

### FOLK MUSICAL INSTRUMENTS IN THE WORKS BY FOREIGN ETNOORGANOLOGS

*У артыкуле ў храналагічным парадку разглядаюцца працы вядучых еўрапейскіх музыказнаўцаў, дзе асэнсоўваюцца асноўныя катэгорыі і структура этнаарганалогіі як навукі, якая аналізуе народныя музычныя інструменты і іх сацыякультурны кантэкст.*

*The works by leading European musicologists where the main categories and the structure of etnoorganology (the discipline which analyses folk musical instruments and their sociocultural context) being considered are analyzed in the chronological order in this article.*

Вывучэнне народных музычных інструментаў з'яўляецца складанай і шматаспектнай галіной фальклору. Між тым, шырокую цікавасць у даследчыкаў яна пачала выклікаць толькі ў сярэдзіне XIX ст. За параўнальна нядоўгі час былі створаны дзве навуковыя дысцыпліны: у пачатку XX стагоддзя — этнаарганалогія, а ў сярэдзіне — этнаарганалогія. Першая разглядае канструкцыю і функцыянаванне народных музычных інструментаў у культуры, другая вывучае інструментальную музыку. Вучоныя на працягу гэтага часу імкнуліся да асэнвання самога паняцця «народны музычны інструмент», да стварэння метадалогіі апісання канструкцыі, музыкі, выканальніцтва, а таксама даследавання паходжання народных інструментаў. Вялікі ўклад у развіццё дысцыплін быў зроблены менавіта еўрапейскімі навукоўцамі. З гэтай нагоды мы палічылі карысным разгледзець іх найбольш значныя працы ў храналагічным парадку.

Заснавальнікам этнаарганалогіі, як вядома, з'яўляецца нямецка-амерыканскі даследчык Курт Закс (1881—1959). Яго работы, сярод якіх — «Кіраўніцтва па музычных інструментах» (1920; 2/1930) [6], «Сучасныя музычныя інструменты» (1923) [5] «Гісторыя музычных інструментаў» (1940) [7], паўплывалі на азначэнне мэтай і метадаў вывучэння навуковай дысцыпліны. Ён разглядае музычныя інструменты як «вечнае, трывалае, тое што спасцігаецца ў рамках мастацтва, якое праходзіць і пераносіцца ў небыццё <...> з гэтага туманнага мастацтва, музычныя інструменты з'яўляюцца тым матэрыяльным, што можа быць даступна з навуковага пункту гледжання» [7, с. 131]. Сумесна з Харнбосталем ў 1914 годзе ён стварыў сістэматыку музычных інструментаў, якая была апублікавана ў часопісе «Zeitschrift für Ethnologie» [4, с. 553]. У яе аснове два крытэрыі: крыніца гуку і спосаб яго здабывання. Сёння сістэматыка Харнбостала — Закса прынята амаль ва ўсім свеце<sup>20</sup>.

У гісторыі этнаарганалогіі важную ролю адыграў артыкул нямецкага вучонага Эрыха Штокмана «Да гісторыі народных музычных інструментаў Еўропы» (1965) [9, с. 155-164]. Штокман прапанаваў разглядаць народны музычны інструмент як шматаспектны феномен і абгрунтаваў метадалогію яго вывучэння, якая была накіравана на ахоп разнастайных крыніц. Сярод іх: існаванне музычных інструментаў у сучаснасці; розныя пісьмовыя крыніцы мінулага, якія ці наўпрост, ці ўскосна звязаны з народнымі музычнымі інструментамі; графічныя помнікі (малюнкi, гравюры); археалагічныя знаходкі; старажытныя сагі, міфы, паданні, загадкі, казкі, прымаўкі, прыказкі. Поўны ахоп (гэтых крыніц), як лічыць Штокман, іх крытычная праверка і скрупулёзны аналіз дае шырокую і салідную базу для рашэння гістарычных праблем» [8, с. 3]. Параўнанне інструментаў сучасных і старажытных, альбо аналагічных у розных этнасаў дае магчымасць для больш дакладнага іх вывучэння. Яркім прыкладам шырокага ахопу матэрыялу з'яўляецца праца, выдадзеная ім разам з Эрыхам Эмсхаймерам, «Кіраўніцтва па еўрапейскіх народных музычных інструментах» [3].

Напрамак вывучэння Штокмана працягнуў вядомы славацкі этнамузыкалаг Оскар Эльшак ў артыкуле «Музычны інструмент і інструментальная музыка (аб задачах і метадах інструментазнаўства)» у 1968 годзе [2,

<sup>20</sup> Упершыню на рускай мове праца Э. Харнбостала - К. Закса «Сістэматыка музычных інструментаў» была апублікавана ў 1-м томе зборніка «Народныя музычныя інструменты і інструментальная музыка» (рэдактар-складальнік - І. Маціеўскі, 1987 г.) - с. 229-261

с. 21-24]<sup>21</sup>. Даследчык прапанаваў разглядаць музычны інструмент не толькі як матэрыяльны аб'ект, але і як неад'емны кампанент культуры, актыўны фактар яе развіцця. Эльшак паставіў пытанне аб фарміраванні гукавога ідэалу народнай культуры і адзначыў, што ён «заўсёды знаходзіцца ў прычыннай сувязі з музычнымі інструментамі, якія ўжываюцца у дадзенай культуры» [2, с. 23]. Вучоны падкрэсліў таксама неабходнасць выкарыстання комплекснага падыходу, г.зн. у поле вывучэння павінен трапляць не толькі аб'ект музычнага мастацтва, але і характар яго функцыянавання ў грамадстве.

Следам за Эльшакам ідзе славенскі этнаарганалаг Юліян Страйнэр, які ў артыкуле «Прынцыпы і метады працы па даследванні інструментаў і народнай інструментальнай музыкі» (1974) [2, с. 32-35] дае азначэнне паняццю «народны музычны інструмент»: «пад музычным інструментам мы маем на ўвазе любы прадмет, пры дапамозе якога свядома атрымліваем гукі, што з'яўляюцца музыкай у самым шырокім сэнсе гэтага слова» [2, с. 33]. Страйнэр адзначае, што метады вывучэння народных інструментаў павінны быць звязаны з шырокім выкарыстаннем дасягненняў этнаграфіі, музыкалогіі, сацыялогіі, псіхалогіі, акустыкі, лінгвістыкі, культуралогіі і іншых навук. Такі метада дазваляе раскрыць найбольш поўную карціну існавання інструмента. Гэтую думку дапаўняе прапанова ўвагі да выканальніцтва на народных інструментах, менавіта да дакладнага і дэтальнага натавання найгрышаў: «трэба вывучаць і фіксаваць не толькі мелодыю і рытм, але і ўказаць змяшчэнне губ на муштуку, пастаноўку пальцаў, удар смыка, выкарыстанне вібрата і г.д.» [2, с. 35].

Нямецка-аўстрыйскі вучоны Вольфганг Зупан у сваёй фундаментальнай працы «Чалавек, які музіцыруе» (1987) [8] дае сваё азначэнне народным музычным інструментам: «гэта прылады, якія пераймаюць чалавечы голас і гукі прыроды, дапаўняюць іх і ўзмацняюць іх» [8, с. 131]. Даследчык асабліва вылучае функцыянальнае выкарыстанне інструментаў у соцыуме. Музычны інструмент ён прадстаўляе як прыладу, якая нясе не столькі мастацкія, колькі побытавыя і рэлігійныя функцыі: «з фізіялагічнага пункту гледжання кожны традыцыйны музычны інструмент з'яўляецца праекцыяй органаў, мэта якіх — павышэнне і ўдакладненне здольнасцяў чалавечага цела», «ажыццяўленне вербальнай камунікацыі» [8, с. 131-132].

Асэнсаванне музычных інструментаў у кантэксце паходжання музыкі змешчаны і ў артыкуле расійска-амерыканскага даследчыка Ізаляя Зямцоўскага «Музычны інструмент і музычнае мысленне (да пастаноўкі пытання)» (1987) [1, с. 125-132]. Па вызначэнні вучонага, музычныя інструменты — гэта «нейкае цудоўнае супадзенне гукавога і бачнага, і адначасова супадзенне бесцялеснага (гэта значыць інтанавання) і цялеснага (прылада, канфігурацыя, рух; утварэнне сістэмы: «прылада - цела - прылада», і г. д.)» [1, с. 127]. Аўтар выдзяляе ўзаемаўплыў развіцця музычных інструментаў і музычнай культуры: «гісторыя музычных інструментаў і спецыфіка ўласна інструментальнай народнай музыкі непарыўна звязаныя з арганічным комплексам з'яў, якія вызначаюць сабой генезіс, гісторыю і спецыфіку музыкі як асаблівага мастацтва наогул» [1, с. 127].

Асноўныя праблемы і аспекты вывучэння народных музычных інструментаў і народнай інструментальнай музыкі былі разгледжаны расійскім этнаарганалагам Ігарам Маціеўскім у 1987 годзе [1, с. 6-39]. Паводле Маціеўскага, «неабходна ўлічваць і канструктыўныя элементы, матэрыял, строй, спосаб вырабу, і музычна-выканальніцкія, акустычныя, мастацкія магчымасці, і рэальныя формы выканальніцтва, функцыянавання, і традыцыйны вытворчасці і захоўвання, існавання і асаблівасці генезісу і гістарычнага шляху развіцця, і пры гэтым выкарыстоўваць апарат сумежных навук». Даследчык прыводзіць аргументы на карысць вывучэння этымалогіі музычных інструментаў і іх складовых частак, якая адлюстроўвае асаблівасці народнага мыслення. Гэтыя назвы народных музыкантаў напаяўняюць разнастайнымі сэнсамі: яны могуць адлюстроўваць функцыю, асаблівасці гучання, падабенства з чалавечым целам або ўказаць на матэрыял вырабу.

Маціеўскі падкрэслівае ролю музычных інструментаў і ў міжпакаленнай трансмісіі захавання гукавога ідэалу этнакультуры. Менавіта ў тэхніка-канструкцыйных і мастацка-выканальніцкіх асаблівасцях захоўваецца спецыфіка мыслення народа: «з аднаго боку, у канструкцыі музычных інструментаў праяўляюцца асаблівасці музыкі, якая на ім выконваецца. З другога боку — самі інструменты і прыналежныя ім акустычныя і мастацка-выразныя магчымасці аказваюць уплыў на фарміраванне гукавышыннай, тэмбравай, агагічнай шкалы і канструкцыйных асаблівасцяў народнай музыкі».

Маціеўскі прапануе сістэмна-этнафанійны метада, які дазваляе разглядаць музычны інструмент ў якасці «адкрытай сістэмы ў свеце народнай культуры».

Такім чынам, нягледзячы на кароткі час вывучэння народных музычных інструментаў, мы бачым у працах замежных даследчыкаў дастаткова распрацаваную і абгрунтаваную метадалогію. Раскрыццё ракурсаў іх даследавання — гэта актуальная і важная для спецыялістаў у галіне этнаарганалогіі. У сувязі з гэтым, з'яўляецца карыснай прапанова каардынацыі новых даследаванняў народных музычных інструментаў з навуковай праблематыкай і метадыкай.

#### Спіс літаратуры:

1. Народные музыкальные инструменты и инструментальная музыка : сб. ст. и матер. : в 2 ч. – М. : Сов. композитор, 1987. – Ч. 1. – 261 с.

<sup>21</sup> На рускай мове тэкст надрукаваны ў зборніку «Музыкальный инструмент и инструментальная музыка (о задачах и методах инструментоведения) // сб рефератов участников 1-й инструментоведческой научной конференции фольклорной комиссии союза композиторов РСФСР-Л, 1974. — с.21-24

2. Музыкальный инструмент и инструментальная музыка (о задачах и методах инструментоведения) : сб. рефератов участ. I инструментовед. науч. конф. фольклорной комиссии Союза композиторов РФСФР. – Л., 1974. – С.21 – 24, 32 – 35.
3. Handbuch der europäischen Volksmusikinstrumente Musikinstrumentenkunde, Seria 1, Band 1, Lpz., (1966)
4. Hornbostel, E. M. von, Sachs, C. Systematik der Musikinstrumente // Zeitschrift für Ethnologie. – 1914. – V. XLVI. – S. 553 ff.
6. Sachs, C. Die modernen Musikinstrumente / C. Sachs. – Berlin : Hesse, 1923. — 172 S.
7. Sachs, C. Handbuch der Musikinstrumentenkunde / Sachs C. – Leipzig: Breitk & Härtel, 1930. – 419 s.
8. Sachs, C. The Rise of Music in the Ancient World, East and West / C. Sachs. – New York : W. W. Norton & Company, Inc., 1943. – 336 p.
9. Suppan, W. Der Musizierende Mensch / Suppan W. – Seattle; Mainz, 1984. – P. 131 – 139.
10. Towards a history of European folk music instruments// Studia Musicologica Academiae Scientiarum Hungaricae. – Bdpst, 1965. – V. 7, (fasc. 1 – 4). –P. 155 – 164.

*Ли Шаохань*

**СПЕЦИФИКА И ФУНКЦИОНАЛЬНЫЕ ОСОБЕННОСТИ  
КИТАЙСКИХ НАРОДНЫХ УДАРНЫХ МУЗЫКАЛЬНЫХ  
ИНСТРУМЕНТОВ – ГОНГА, БАРАБАНОВ**

*Материалы статьи рассматривают вопросы истории, особенности исполнения, специфику и функциональные особенности таких китайских традиционных народных ударных музыкальных инструментов, как гонг и барабаны. Представленные иллюстрации позволяют визуально познакомиться с конструктивными особенностями этих представителей национального народного ударного инструментария Китая.*

*Li Shaohan*

**SPECIFICS AND FUNCTIONAL FEATURES OF CHINESE  
FOLK PERCUSSION INSTRUMENTS – GONG, DRUMS**

*The article is dedicated to history, special performance and functional features of Chinese traditional folk percussion instruments - gong and drums. Presented illustrations allow to be visually acquainted with structural features of these representatives of the national folk percussion instruments in China.*

История китайской нации восходит к незапамятным временам, несет в себе глубокое материальное культурное наследие, которое передавалось на протяжении тысячелетий. Согласно летописям, китайские народные ударные музыкальные инструменты отличались своим многообразием, красотой внешних форм, ярким национальным колоритом. Ударные музыкальные инструменты не только сыграли важную роль в раскрытии красок и атмосферы внутреннего содержания музыки, но также в полной мере отразили быт и жизненный уклад людей, они широко используются в современных музыкальных выступлениях. В статье представлены два основных вида китайских ударных музыкальных инструментов – «гонг» и «барабан», описаны их характеристики, а также роль в народных обычаях.

Гонг – встречаются такие его разновидности, как большой гонг, малый гонг, Юньло. Они обладают различными тембральными характеристиками. Большой гонг в диаметре достигает 30 сантиметров, имеет форму плоского круга, по сторонам имеются небольшие боковые отверстия, через которые продета веревка. Во время исполнения гонг находится в левой руке, а в правой руке – колотушка, которой бьют в гонг. Высота звука, издаваемая различными частями гонга, не одинакова. Звук, издаваемый серединой поверхности гонга, достаточно низкий, а по краям – высокий. Исполнитель обычно использует эту особенность и при ударах по центру или краям гонга извлекает различные по высоте звуки. Резкий, звонкий тембр гонга потрясает слушателя. Малый гонг в диаметре приблизительно 22 сантиметра, центральная часть немного выгнута, не связывается веревками. Игра на малом гонге осуществляется путем трения пальцами левой руки о край гонга и ударом деревянной колотушкой, которую держат в правой руке. Тембр малого гонга отчетливо звонкий. Юньло состоит из различных по размеру, толщине, тону медных малых гонгов. Они подвешиваются на деревянную стойку в определенной музыкальной последовательности. Каждый малый гонг подвешен на стойку с помощью трех веревок. Способ исполнения на юньло похож на исполнение на обычных гонгах, звук извлекается путем ударов небольшой колотушкой, чаще всего встречается разновидность с десятью гонгами, но также существуют юньло большого типа с четырнадцатью и двадцатью четырьмя гонгами. Звук юньло звонкий и чистый, диапазон больше октавы.

Барабан – часто встречаются большие барабаны, барабаны тангу, барабаны пайгу, барабаны хуапэнгу «цветочный горшок». Поверхность барабана обтянута кожей животных, а каркас сделан из дерева, звук извлекается руками или колотушкой. Большой барабан диаметр его составляет около метра, при исполнении он